

'קורקבן' – אפשר מלשון 'קרקור-קובה' כלומר קיבת העוף, כדרך שמצינו שהעוף מכונה 'קורקור' – כמו שאמר רב יוסף (בב"ב כג.) 'אפיקו לי קורקור מהכא'. (עפ"י שיחת חולין. בלשון תורה נקרא הקורקבן מוראה או נצה – ע' במובא בזבחים סה).

'תורבין הוושט' – יש גורסים תרבין, והוא לשון חצר בארמית (כבב"ב צה: 'תרביצא', ועוד), כלומר חצר הוושט. (עפ"י הערוך. וע"ע כף החיים כ סק"ח).

דף מד

'אלא אי כבית שמאי כקוליהן וכחומריהן אי כבית הלל כקוליהן וכחומריהן... כאן קודם בת קול' – אף על פי שאמרו (בע"ז ז.) שכשחולקים שני חכמים, יש לילך בשל תורה אחר המחמיר, ואילו כאן משמע שקודם שהוכרעה הלכה כבית הלל, הרשות נתונה לעשות כדברי בית שמאי או כבית הלל בין לקולא בין לחומרא (וע' בחדושי הרמב"ן והרשב"א כאן) –

נראה, שזה שאמרו בשל תורה הלך אחר המחמיר אינו אלא בשאין אחד מהם רבו, אבל אחד מן החכמים הוא רבו – הולך אחריו אף להקל. ונקרא 'רבו' כל שהוא קרוב לו ושומע שמועותיו תמיד ברוב המצוות. ובוה, כאשר יש שני חכמים קרובים לו, רשות בידו להחזיק בהוראותיו של אחד מהם ולהחזיקו כרבו, ואז ילך אחריו בין להקל בין להחמיר. וזהו שאמרו כאן הרוצה לעשות כדברי בית שמאי עושה, והיינו להחזיקם כרבו ולהלך אחריהם תמיד, בין לקולא בין לחומרא. ודין זה קיים בין בחיי החכם בין לאחר מותו – כל שידועות הוראותיו והלכותיו מפני תלמידיו או מספריו.

ורשאים להלך אחר הרב אף להקל בשל תורה, ואפילו החולקים עליו הם הרבים – כל זמן שלא היה מושב בית דין ודגו זה כנגד זה והכריעו את ההלכה. ומחלוקת בית שמאי ובית הלל אחר בת-קול, הרי היא כהכרעה של מושב בית דין ואין רשאים להקל כדברי בית שמאי, ואף לא להחמיר.

וכאשר אין אחד מהם רבו, שאז יש להחמיר בשל תורה כאמור, אם יש קולא וחומרא בכל צד (כגון שדרה וגולגולת, בעירובין ז.) – הלך אחר אחד מהם, בין לקולא בין לחומרא. ואילו היה הדבר ספק, היה ראוי להחמיר בשניהם (כגון שם – לענין טרפות ולענין טומאה), אבל כיון שיש כאן מחלוקת חכמים, ראוי להלך אחר אחד מהם בין לקולא בין לחומרא. כן משמע בסוגיא בעירובין שם. ואפשר שדוקא כשהם רבותיו. (עפ"י חזון איש יו"ד קג, א. וע"ע דרך נוספת שם בסק"ה, מהריטב"א.)

ובשו"ת אור לציון (ח"א או"ח ז, ב) כתב לפרש (כיצד אפשר להקל כב"ש או כב"ה, והלא בשל תורה הלך אחר המחמיר) שהכוונה לת"ח שנראה לו מדעתו להכריע כדעת ב"ה או כדעת ב"ש, אבל סתם אדם – עליו להחמיר בשל תורה. עוד בענינים אלו ע' במובא בע"ז ז).

'למעלה עד כמה...' – הסימן שנתנו לעיל בתורבין הוושט, 'כל שחותכו וכוויץ', אין ניתן לעמוד עליו בחייה אלא לאחר שחיטה, (ונפקא מינה לנקב הנמצא שם), ואילו כאן שאלו על מקום השחיטה. ונתנו בו שיעור מעשי לשוחט. (עפ"י מהרש"א. וכ"כ כמה פוסקים, ששיעור אחד הם, ואולם יש שדייקו מלשון הראשונים שאין שני השיעורים זהים. ע' בפירוט בשיחת חולין).

'כִּי אַתָּא רַמִּי בַר יַחְזַקְאֵל אָמַר... הַכִּי אָמַר רַב: וּשְׁט נִתְּנוּ [בּו] חֲכָמִים שִׁיעוּר, מְכַלֵּל דְּתוּרְבִין הוּשֵׁט לְאוּ מְקוּם שְׁחִיטָה הוּא וְקָאֵמַר בְּמִשְׁהוּ' – עֵתוּס'. וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַבָּא שְׂאֵמַר 'רַמִּינָא עֲלֵיהּ חוּמְרָא דְרַב וְחוּמְרֵי דְשִׁמּוּאֵל וְטְרִיפְנָא לֵיהּ' (וְהֵלָא מְדַבְרֵי רַב עֲצָמוּ יֵשׁ לְשִׁמוּעַ לְאֶסְרוּ) – לְפִי שְׂבַדְבְּרֵי רַב לֹא מְפּוֹרֵשׁ שֶׁהַתּוּרְבִין אֵינּוּ מְקוּם שְׁחִיטָה, (זוֹה שְׂאֵמַר 'נִתְּנוּ בּו חֲכָמִים שִׁיעוּר' – אִפְשֵׁר שִׁיעוּר לְמִטָּה קָאֵמַר), אֲלֵא מְשִׁמוּאֵל אֲנּוּ שׁוֹמְעִים שְׂאֵינּוּ מְקוּם שְׁחִיטָה, וְכִיּוֹן שְׂלֵא מְצִינּוּ בְּפִירוּשׁ שְׂרַב חוּלְקַ עַל כֶּךָ, יֵשׁ לוֹמַר שֶׁגַם הוּא מוֹדָה לְדַבְרֵי, לְכֵן אָמַר רַבָּא 'חוּמְרָא דְשִׁמּוּאֵל'. וְחוּמְרָא דְרַב' הֵיינּוּ שֶׁהִנְקַב פּוֹסֵל בְּמִשְׁהוּ. (עִפ"י רַעֲק"א)

'עַד כַּדִּי שִׁשְׁעִיר' – פָּרְשׁוּ הָרַאשׁוֹנִים דֵּהֵיינּוּ פְּרָצִים פְּרָצִים כְּעֵין שְׁעֵרוֹת. שֶׁהַקְרוּם הַפְּנִימִי שֶׁל הוּשֵׁט הוּא חֲלָק, וְאֵילוֹ הַכְרַס מְצוּפָה מְבַפְּנִים בְּשִׁכְבָּה מְחוּסְפֶסֶת, הַעֲשׂוּיָה בְּלִיטוֹת וְחֲרִיצִים. אֲבָל אֵין הַכוּוֹנָה לְשְׁעֵרוֹת מְמַשׁ. (עִפ"י הַרִי"ף; רַבְנּוּ יְרוּחַם טו, ג; מַהֲרִ"ו – הַלְכוֹת שְׁחִיטָה יא, א; פְּרִישָׁה כ, ד. וּבִאֲרָחוֹת חֲיִים (הַל' שְׁחִיטָה, א) פָּרַשׁ כְּלָפִי הַשְׁעֵרוֹת שֶׁמְבַחֲוִין, שֶׁמְקַבְּלִים לְאוֹתוֹ מְקוּם – מוֹבָא כֹל זֶה בְּשִׁחַת חוּלִין).

(ע"ב) 'חֲכָם שְׁטִימָא – אֵין חֲבִירוֹ רְשָׁאֵי לְטַהַר...' – נִתְבָּאָר בַּע"ז ז.

'שְׂאֵנִי הַכָּא דְרַב לֹא אֶסְרֵי מִיֶּסֶר... רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אֲגַמְרִיהָ סַמְך' – יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁכִיּוֹן שֶׁהוֹרָאֲתוֹ לֹא הִיתָה מְסַבְרָה אֲלֵא עַל פִּי קְבֻלַּת רַבּוֹ, שׁוֹב אֵין צוֹרֵךְ בְּתִירוּץ הַקּוּדֵם, אֲלֵא רְשָׁאֵי לְהַתִּיר מַה שְׂאֶסְרֵי חֲבֵרוֹ, אֲלֵא שֶׁהָאֵמֶת הִיא שְׂרַב לֹא אֶסְרֵי רַק בִּיקֶשׁ לְאֶסְרוֹ. (עֵתוּס', בְּאוּפֵן הָרַאשׁוֹן. וְכ"כ הָרַא"שׁ וְשִׁלְטֵי הַגְּבוּרִים). וְאוּלָם הַר"ן כְּתַב לְהַפְּרֵי, שְׂאֵעִפ"י שְׁקִיבֵל הַלְכָה מְרַבּוֹ, כֹּל שְׂאֵילוֹ רַב הִיא שׁוֹמֵעַ הוֹרָאֲתוֹ לֹא הִיא חוּזֵר בּוֹ מְדַעְתּוֹ, אֵינּוּ בְּגֵדֵר 'טוּעָה בְּדַבְרֵי מִשְׁנֵה' וְאֵין חֲבֵרוֹ רְשָׁאֵי לְהַתִּיר, וְעַדִּיּוֹן אֲנּוּ צְרִיכִים לְתִירוּץ הַקּוּדֵם, שְׂרַב לֹא אֶסְרֵי. (וְכ"כ הַרְשֵׁב"א וְעוֹד בְּשֵׁם הַתּוֹס'. וְכֵן נִקְטַ הַרִיב"ש בְּשׁו"ת, תְּצַח). הַרְמ"א (י"ד רֵלָא) הִבִּיא דְעָה רַאשׁוֹנָה. וְאוּלָם הַש"ךְ שֵׁם כְּתַב שֶׁהַעֵיֶקֶר לְהַחְמִיר כְּדַעַת הַפּוֹסְקִים שְׂאֵפִילוֹ כְּשֵׁי שׁוֹ קְבֻלָּה לֹא יִתִּיר מַה שֶׁהָרַאשׁוֹן אֶסְרֵי.

'אֵיזְהוֹ תְּלִמִּיד חֲכָם – זֶה הוֹרָאֵה טְרַפָּה לְעַצְמוֹ' – וְאֵינּוּ מְרַאֵה אוֹתָהּ לְאַחֲרִים לְהַקְלֵי. (רַבְנּוּ גְרֶשׁוּם. וְא"ת מֵאֵי רְבוּתָא, וְהֵלָא אִם סוֹבֵר שֶׁהִיא טְרַפָּה וְדָאֵי אֶסְרוֹ לוֹ לְהַקְלֵי וַי"ל הַכוּוֹנָה שְׂאֵינּוּ מְצַדֵּד לְהַתִּיר, רַק רוּאֵה וּמַחְלִיט לְהַטְרִיף (ע' חֲדוּשֵׁי אֲגָדוֹת לְמַהֲר"ל וְעוֹד). יֵשׁ מְקוּם לְפָרֵשׁ בְּאוּפֵן נּוֹסֶף; בּוֹה שֶׁהוּא רוּאֵה בְּעַצְמוֹ וְאֵינּוּ מְרַאֵה לְאַחֲרִים מְלַכְתְּחִילָה, וְאֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא מִתּוֹךְ הַפְּסֵד מְמוֹן הוּא יִקַּל לְעַצְמוֹ שְׂלֵא כְּדִין – אוֹת הוּא כִּי נִקִּי מִתְּאוֹת הַמְמוֹן. וּמִתּוֹךְ שְׂלֵא חֵשׁ שְׂמָא יַחְמִיר שְׂלֵא לְצוֹרֵךְ וַיִּפְסֵד לְעַצְמוֹ – סִימָן הוּא שִׁיּוּדַע אֵת הַהֲלָכוֹת עַל בּוּרִין. שְׁתֵּי שְׁלִמוּיּוֹת אֵלוֹ יַחְדָּיו, בְּתַכּוּנוֹת-הַנֶּפֶשׁ וּבְנַפְשׁ-מְשַׁכְּלַת, הֵן הֵן הַמְקַנּוֹת לְאֶדָם תּוֹאֵר 'תְּלִמִּיד חֲכָם'.

'הַנִּי מִלֵּי דְמִזְבִּין מְבִשּׁוּמָא, הַכָּא מִתְקַלָּא מוֹכַח' – 'הֵילֵכְךָ הָאֵידְנָא נְמִי, כְּגוֹן בַּעִיר וַיְנ"א, שְׁמוּכְרִים הַבְּשֵׁר קְבֵרְטוֹ"א חֲצִי-קְרֵבְטוֹ"א, הֵיינּוּ כְּמוֹ מִתְקַלָּא – שְׂרִינָן לְמִיזְבֵּן מִינָה לְתְּלִמִּיד חֲכָם וְלִיכָא חֲשָׁדָא וְאֵע"פ שֶׁהַתִּירָה. וְאֵפִילוֹ הִיכָא שְׁמוּכְרִין בְּשׁוּמָא, שְׂרִי לְטַעוּם מְמַנּוּ מְעַט כַּדִּי לְבַרְר הוֹרָאֲתוֹ. וְקִשָּׁה הֵיאֵךְ הַחֲזוֹנִים לְוִקְחִים הַטְּבַחִיא, הֵא אֵיכָא חֲשָׁד שְׁבִשְׁבִיל הַטְּבַחִיא הוּא מְתִיר'. (הַגְּהוֹת אֲשֵׁרִי – מְאוּר זְרוּע. ע"ע בְּשׁו"ת הַרִיב"ש, תַּק).

כַּכְתָּבִים וְכַלְשׁוֹנִים

ע"ב) 'שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם' –

'קבלתי מכתבו היקר בדבר הי"ש בלענדעד שתחת השגחתו עושים בלענדעד שלא בתערובות יין וגליצערין. ואני אומר לו יישר כחו בזה שיהיה ראוי למהדרין ליזהר מדברים שצריך הוראת חכם, כהא דחזוּלִין דף לו ודף מד ואיפסק ברמ"א סוף סימן קטז, וכל שכן בזה שיש גם אוסרין. ואני אף שאני מתיר, נזהר אני בעצמי מלשתות בלענדעד, רק בחבורה שלא למיחזי כיהורא, הייתי שותה משהו לברך המסובין כנהוג. ולכן ודאי טוב שיהיה י"ש בלענדעד בלא שום חשש'.
(מתוך אגרות משה יו"ד ח"א סב)

'איזהו תלמיד חכם, זה הרואה טרפה לעצמו...' –

'...והרואה טרפה לעצמו ואוסרה אינו מקבל אפילו מן דבר שהוא שלו שאינו מצדד להתיר הטרפה שהיא שלו, ולכך תלמיד חכם כזה הוא פשוט לגמרי – כיון שאין שייך בו קבלה, וזה שנקרא תלמיד חכם כאשר יש לו מדת השכל שאינו מקבל כלל, שהגשמי החמרי מקבל והשכלי אינו מקבל, שהוא פשוט, ולכך כל אשר רואה טרפה לעצמו ואינו מצדד להתיר אותה עד שבשביל זה אינו נחשב מקבל, וזהו גדר ת"ח שהוא שכלי ואין השכל מקבל רק הגשמי החמרי... ואשרי חלקו אשר זוכה אל המדריגה הנעלה הזאת, אבל בעונותינו, לא רבים אשר הם בגדר תלמיד חכם, אשר לת"ח על כל ראוי לו מדת הפשיטות בפרט, ומדת הפשיטות – שאינו מקבל כלל, כמו שהוא ידוע, כי כל מקבל הוא חמרי גשמי, שהשכל הוא פשוט אינו מקבל, ועתה בזמן הזה נהפך הדבר בעו"ה, שחושבים כי גדר של תלמיד חכם שיקבל. ובודאי דבר זה נמשך אל למודנו, שאילו היה הלמוד של דור זה כאשר הוא ראוי אל תלמיד חכם, היתה הנהגתנו במעשים מתיחסים לפי השכל גם כן ודי בזה משום הכבוד. (נתיבות עולם למהר"ל, נתיב התורה – ד)

'לא קא בעי מר דאיחי, דכתיב ושונא מתנת יחיה' –

'שונא מתנות יחיה – כי מי ששונא את המתנות ראוי שיהיה בשביל זה חי, כי המקבל דבר מזולתו אין ראוי לו החיים כי החי עומד בעצמו, ולפיכך אמרו כי העני נחשב כמת, וזה מפני שאין לו החיים בעצמו כאשר הוא צריך לזולתו ואין לו בעצמו החיים, אבל מי שהוא שונא מתנות שהוא רוצה שיהיה עומד בעצמו מבלי שיקבל מאחר ודבר זה הוא החיים. ולכן יקרא המעין שהוא נובע בעצמו ולא קבל המים – נקרא מעין חיים, כי חיותו בעצמו ואינו מקבל המים'.
(נתיבות עולם למהר"ל, נתיב התורה ד)

'... ומאחר שאינו שייך למקבל, אם כן אין הנאה זו ראויה לו כלל, שאינה מחלקו ושורש נפשו, ועובר בזה על 'לא תחמוד' כשיחמוד ליקח דבר שאינו שייך לו. ועל ידי זה יוכל לפעמים לאבד גם השייך לו, כמשפט החומד מה שאינו שלו – דגם מה שיש לו לקחו ממנו, (כמו שאמרו בסוטה ט.) וכגמלא דאזיל למתבע קרני (בפרק 'חלק'). ופעמים יוכל ליטול בזה חיותו ח"ו, וכמו שכתוב ושונא מתנת יחיה. ובחזוּלִין מד: 'לא בעי מר דאיחי' – דכל קניני האדם הם לצורך קיום חיותו בעולם הזה, וחלקי חיותו מתפשטים בהם, כידוע בסוד נפשם בהם תתעטף, ועל כן כל אחד קניניו הם כפי מה שבכח התפשטות חיותו וחלקי נפשו, ובמתנה דאפשר שיקבל קנין שאין שייך לו, הרי הוצרך להתפשט חלק מחיותו במה שאין שייך לו, ובזה חיותו אפשר שיתמעט.

ובמגילה (כה) איתא 'במה הארכת ימים... לא קבלתי מתנות' ונראה דאין רצה לומר דזה גורם אורך יותר מהקצוב... ומכל מקום גם זה אמת, דמקצר, וכמפורש בסוטה (מז: משרבו מקבלי מתנות נתמעטו הימים ונתקצרו השנים. וכוונת כפל הלשון...'.
(מתוך 'ישראל קדושים, עמ' 34-35, ע"ש)

'... ובענין שאלתו – בגדר 'שונא מתנות יחיה' שהובא כמה פעמים בש"ס, והוא מבואר בשו"ע ח"מ סו"י רמט מדין מדת חסידות. ובלשון הטור (שלא העתיק המחבר): מדת חסידות שלא לקבל מתנה משום אדם. עד כאן. והיינו שהוא מדת חסידות בלי יוצא מהכלל, אפילו לקבל מצדיקים וקרובים – עיין חולין ז: ושם מד: ועיין מגילה כט. וקדושין נט. ומחולין ז: משמע אפילו מאביו. אמנם אם מתיקרים בו במה שנקרא שמו עליהם, איתא בחולין מה: דאין זה בגדר מתנה אלא הנאתם הוא, כמו שכתב רש"י שם. וכזה הנדון של כבוד-תורתו, דאף שאין כב' מטריח עבור המוסד, אבל עצם הדבר להיות נקרא שמו עליהם, הנאה היא בשבילם, ועבור הנאה הזאת הם משלמים, וכב' מותר לקבל.
ועל שאלת בנו המופלג, בענין שנותן חמשים לא"י לחודש לבתו, והבן, צדיק בן צדיק, טוען שונא מתנות יחיה – ואם כי טענתו טענה, אמנם כנראה שבסבלונות שרגילים ליתן לבני משפחה, אין מקפידים בכך, וגם אם יש בו סרך מצוה של קירוב דעת על ידי זה להשפיע לטובה על הבת, יש גם כן להקל עפ"י יסוד דברי הדרישה חו"מ סי' רמט שם ותל"מ'. (מתוך שו"ת שבט הלוי ח"ו רכט)

דף מה

'ניקבה כנפה' – כלומר שהנקבים צפופים, שאין בין נקב לנקב כמלא נקב.
'נקבים שיש בהן חסרון – מצטרפין לכאיסר... בעופא... מקפלו ומניחו על פי הקנה, אם חופה את רוב הקנה – טרפה...'. – משמע שמצרפים גם את מה שבין הנקבים, (כמו שפרש"י). ואין חילוק בענין זה בין עוף לבהמה, אלא שזה שיעורו באיסר וזה ברוב קנה, אבל בשניהם מצטרף מה שבין הנקבים. וגם כאן, דוקא כשהם סמוכים, שאין בין נקב לנקב כמלא הנקב. (ר"ן; שו"ע יו"ד לד, ג.
מפורש בר"ן שגם בנקבים שאין בהם חסרון, מצרפים את מה שבין הנקבים להשלמת רוב. וכמה ראשונים חולקים וסוברים שאין לצרף את מה שביניהם (ע' רא"ש. וע' ב"ח ופרי חדש שם). ולכאורה לפי שיטתם בהכרח אין בין נקב לנקב כמלא נקב, שאם כן, לעולם אין רוב גרירת בצירוף הנקבים, שהרי העומד מרובה על הנקוב או כמותו.
ואולם אפשר הדבר לפי מה שכתב רבנו יונה (מובא בכס"מ ג, כג. וע"ע דרכ"ת סקל"ב), שגם כשהנקבים באלכסון טרפה, (אבל לא לאורך הגרירת – שאינם פוסלים כלל, שהרי אפילו נסדק רובו לאורך אינו פוסל) – באופן שאם יצטרפו הנקבים יחדיו נמצא כשיעור רוב רחבה פסוק. ואולם זה רק בהנחה שפסול אפילו בשיעור רוב רחב בקו ישר, אעפ"י שהנקבים באלכסון.
ויש לומר שלפי שיטה זו גם אליבא דאמת, אפילו יש ביניהם יותר ממלא נקב – פוסל. ואפשר שגם הר"ן מודה לזה. לא אמר הר"ן אלא לענין צירוף מה שביניהם, שאי אפשר להחשיבו כמי שאינו אלא כשהוא פחות מהנקב עצמו, (וכעין שאמרו בהל' עירובין ובהל' טומאה ועוד, דאתי האי גיסא והאי גיסא ומבטל לה), אבל לענין צירוף הנקבים עצמם, יש לצרפם אפילו ביניהם כמלא נקב.
אלא שיש לעיין לפי"ז, בנקבים שיש בהם חסרון, שאפילו כשהם לאורך הגרירת מצטרפים, (כמוש"כ רבנו יונה), האם מצרפים כל שני נקבים בוודאי אפילו רחוקים מאד זה מזה. וצריך עיון ובירור בכל זה בפוסקים, ונכתב רק להעיר).

תורבץ הושט (הוא מקום דיבוק הושט בלחי) – נחלקו בו החכמים; מרי בר עוקבא אמר שמואל: כל שחותכו ומרחיב (– פתח חלל הושט) זה הוא תורבץ הושט. (אבל במקום שחותכו ועומד במקומו – זהו וושט עצמו). לרב ביבי בר אביי: כל שחותכו ועומד במקומו – זהו תורבץ, (וושט עצמו – כל שחותכו ומתכווץ). יונה אמר זירא מובלעתא – כלומר, מקום בית הבליעה, סמוך לראש הנקב – הוא הקרוי תורבץ, וארכו פחות מאורך שעורה ויותר מחטה (רב אויא).

(יש מפרשים ששיעור זה נאמר ביונה, ואולם מרש"י משמע ש'יונה' – שם חכם, ואמר משמו של ר' זירא. ע' חכמת שלמה, מעדני יו"ט ומהר"ם).

רב, אליבא דרב יהודה תלמידו, סובר שתורבץ הושט הוא מקום שחיטה ושמואל חולק. לרב – נקב בתורבץ דינו כנקב בוושט ומטריף במשהו. לשמואל – אינו פוסל אלא נקב ברובו. התחיל שחיטתו בתורבץ במשהו וגמר בוושט – רבא הורה לאסור. והשיבו על הוראתו זו, שהרי אין לתפוס כחומרת שתי הדעות, והלא בין לרב בין לשמואל כשר. ואולם מסקנת הגמרא כפי שמסר רב טבות בשם רמי בר יחזקאל, שרב אוסר במשהו הגם שאינו מקום כשר לשחיטה, ואין כאן הוראות סותרות. והסיקו שמקום השחיטה בוושט מתחיל (בצד העליון, לכיוון הראש) לאחר שמניח כדי תפיסת יד (כשלש ארבע אצבעות. רש"י. וי"א: כדי שתי אצבעות. עתוס', רי"ף. או אחיזת חודי צפרנים. רש"י עפ"י שמועה. וכ"ז בבהמה וחיה, אבל בעוף – הכל לפי גדלו וקטנו. וי"א ששיעור זה שאמרו כאן – בשור הגדול. 'לצאת ידי ספק כל מה שיוכל להרחיק מרחיק, לחוש לכל השיעורין היכא דאפשר' רשב"א). ובסופו – עד מקום שמשעיר (= בליטות כעין שערות). ובשור, מקום זה מתחיל בטפח הסמוך לכרס. משם ואילך – זהו הכרס הפנימי.

דף מד

עו. מה דין הבהמה במקרים דלהלן?

א. ניטל תורבץ הושט מן הלחי.

ב. סימנים שנדלדלו ברובן.

ג. ניטל הלחי התחתון.

ד. נפסקה הגרגרת (לרחבה) ברובה.

א-ב. ניטל תורבץ הושט מן הלחי – הסיקו בגמרא שאם ניטל כולו, פסולה משום עיקור סימנים. ואם ברובו – אם ניקלף התורבץ מן הבשר בצד אחד, והמיעוט מחובר כולו בצד השני – כשרה, (שחזור ומבריאי). ואם נפרק מכמה מקומות, והמיעוט המחובר אינו מחובר כאחד – פסול, שחלש הוא ביותר ואינו חוזר לקדמותו. ובאופן זה אמרו שסימנים שנדלדלו ברובן – טרפה. (רש"י, רמב"ן, ר"ן). (לפרוש ר"ח ורבנו גרשום, החילוק אינו בין רוב במקום אחד לכמה מקומות, אלא דלדול סימנים ברובן שפסול היינו שנפרדו הסימנים זה מזה. אבל כשנעקר רוב התורבץ ומיעוטו מחובר – כשר. וברא"ש (בדעת הרי"ף) משמע שהרכיב את שני הפירושים, ובין שנתפרדו זה מזה ברובן, בין שנדלדלו מן הלחי הנה והנה – פסול. והרשב"א פרש דעת הרי"ף שאם נעקר רוב התורבץ בכל אופן פסול, ואם נפרדו שני הסימנים ברובם זה מזה – כשר).

ג. ניטל לחי התחתון – כשר. ודוקא באופן שהסימנים מעורים בבשר ואינם עקורים, והלחי בלבד נגמם מן הבשר שממעל לסימנים.

ד. פסוקת הגרגרת ברובה – פסולה. בתחילה אמר רב לשער ברוב עוביה. בשיעור זה נמדד גם כן עובי התנוך ודופן הקנה, נמצא אם כן ששיעור רוב העובי נשלם קודם שיגיע לחצי חלל הקנה. ואולם רב כהנא ורב אסי אמרו, וכן קיבל רבה בר בר חנה מרבו, שיש לשער ברוב חלל הקנה בלבד, ללא התנוך והדופן, אבל פחות מכך – כשרה.

עז. א. בהמה שהורה בה חכם – האם ראוי לחסיד לאכול ממנה?
 ב. חכם שנשאל על דבר מסוים, והתירו – האם מותר וראוי לו לקנותו, או שמא יש לחוש ללעז הבריות, שכיון שהתיר מוכר לו הלה בזול? וכן כל כיוצא בזה.
 א. ראוי לחסיד המדקדק במעשיו, להמנע מבהמה שהורה בה חכם, כדרך שנהג יחזקאל הנביא. (פוסקים). אולם אמרו שזה רק כשהתיר בדבר התלוי בסברה, אבל הוראה המקובלת לו מרבותיו – אין חשש בדבר.

ב. דן את הדין, זיכה, טיהר, או התיר – רשאי לקנות ממה שהורה בו, אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו. ואמנם אין מגונה הדבר אלא כשקונה בהשערה, אבל אם קונה במשקל ובדקדוק ומשלם המעות כדרך שאר הקונים – אין חשש לעז. (מלבד באדם שבדרך כלל אין נותנים לו חלק טוב, ועתה קיים חשש שיאמרו שנותנים לו חלק טוב יותר מלאחרים – כי אז ראוי לו לחוש שמא יאמרו שנוטל שכר עבור הוראתו. עפ"י רבנו גרשום; חדושי הרשב"א. וע"ע יש"ש; עינים בדברי חז"ל ובלשונם – עמ' נה.)
 (לפי מה שכתבו התוס' בתירוץ אחד, אפשר שביחיד המורה יש לחוש לחשד מן הדין, ודוקא בשנים או יותר אין לחוש. וכ"כ הר"ן).

דף מה

עז. א. מה דינם של נקבים בגרגרת, וכן חיסור וסידוק בה?
 ב. מהו מקום הראוי לשחיטה בגרגרת?
 ג. איזהו 'חזה' לענין מתנות כהונה?
 ד. מה דין נקב שנמצא למטה מן המקום הראוי לשחיטה; נקב בקנים הנכנסים לאברים הפנימיים?
 ה. נקבים בקרומי המוח – מה דינם? עד היכן הוא נידון כמוח ומהיכן נידון כחוט השדרה?
 ו. נקב בלב המגיע לאחד מן החללים הקטנים – מה דינו?
 ז. אלו טרפות נמנו בסוגיא, השייכות לחוט השדרה?
 א. ניקבה הגרגרת נקבים הרבה; נקבים שאין בהם חסרון – הרי הם מצטרפים זה לזה, שאם היו כולם מחוברים היה רוב רוחבה פסוקה – טרפה, ואם לאו – כשרה.
 נקב עם חסרון בגרגרת – שיעורו להטריף בבהמה (גדולה. רא"ש) בכאיסר. ואם היה הנקב מאורך, או אפילו היו כמה נקבים קטנים עם חסרון – משערים אותם אם יש בהם לעגל / להצטרף כאיסר, אם לאו. ובעוף, בודקים את מקום הנקבים עם מה שביניהם, אם יש בו כדי לחוץ את רוב פי הקנה של העוף – טרפה. (ומדובר בנקבים הסמוכים זל"ז כנפה).
 סדק לאורך הגרגרת – רב אמר: אם נשתיירה חוליה (= טבעת אחת, או שלש טבעות. ערש"י) למעלה וחוליה למטה – כשרה. ור' יוחנן (וכן ר' יונתן) אמר: אפילו לא נשתייר בה אלא משהו למעלה ומשהו למטה – כשרה. (וכן הלכה).